

100 LAT
NIEPODLEGŁA

Sprawa polska w czasie I wojny światowej

Scenariusz lekcji historii
dla klasy 7 szkoły podstawowej
z wykorzystaniem metody
skrzynki pytań

Opracowanie: Elżbieta Paprocka

Twoje mocne strony

Cele lekcji

Uczeń:

- poprawnie posługuje się terminami: Akt 5 listopada, Rada Regencyjna, prawo narodów do samostanowienia, deklaracja wersalska, konferencja paryska, traktat wersalski, mały traktat wersalski, plebiscyt,
- określa czas wydarzeń:
5 listopada 1916 r. – wydanie manifestu dwóch cesarzy (Akt 5 listopada), styczeń 1918 r. – orędzie prezydenta Wilsona, czerwiec 1918 r. – ogłoszenie deklaracji wersalskiej, czerwiec 1919 r. – podpisanie traktatu wersalskiego,
- omawia rolę postaci: Ignacego Jana Paderewskiego, Thomasa Woodrowa Wilsona, Romana Dmowskiego,
- charakteryzuje postawę państw zaborczych wobec sprawy polskiej na początku Wielkiej Wojny,
- wymienia przyczyny oraz skutki wydania Aktu 5 listopada,
- ocenia znaczenie polityki Stanów Zjednoczonych, rewolucji rosyjskich i ogłoszenia deklaracji wersalskiej dla procesu umiędzynarodowienia sprawy polskiej,
- opisuje stanowisko delegacji polskiej na konferencji wersalskiej.

Metody

- metoda aktywizująca – skrzynka pytań,
- praca z tekstem źródłowym.
- praca z tekstem podręcznika,
- rozmowa kierowana,
- elementy wykładu.

Formy pracy

- indywidualna, grupowa.

Środki dydaktyczne

- podręcznik „Wczoraj i dziś 7” (s. 180–183),
- zeszyt ćwiczeń „Wczoraj i dziś 7” (s. 80–81),
- karta pracy „Sprawa polska w czasie I wojny światowej”,
- pudełko do losowania pytań w konkursie.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjne: sprawdzenie obecności i podanie tematu lekcji.
2. Na polecenie prowadzącego uczniowie przypominają informacje dotyczące orientacji prorosyjskiej i proaustriackiej, reprezentowanych przez polskie stronnictwa polityczne przed wybuchem Wielkiej Wojny. Nauczyciel zwraca uwagę, że zarówno zwolennicy koncepcji Józefa Piłsudskiego, jak i stronnicy Romana Dmowskiego byli przekonani, że jedyną szansą na odzyskanie przez Polskę niepodległości jest wybuch konfliktu między państwami zaborczymi, co wydarzyło się właśnie w 1914 r.
3. Prowadzący informuje uczestników zajęć, że na lekcji dowiedzą się, w jaki sposób w 1914 r. zmieniła się sytuacja Polaków na arenie międzynarodowej. Następnie uczniowie zapoznają się z informacją o najważniejszych zagadnieniach, na które będą musieli zwrócić uwagę w trakcie lekcji („Na co będę zwracać uwagę”, podręcznik, s. 180).

Faza realizacyjna

1. Uczniowie analizują teksty źródłowe ze s. 181 podręcznika – czytają rosyjską odezwę do Polaków i austriackie ostrzeżenie będące reakcją na propagandę Rosji. Następnie przy pomocy nauczyciela chętne osoby ustnie wykonują zadania 2. i 3. z ramki „Praca z tekstem źródłowym”. Prowadzący naprowadza odpowiadających, zadając im dodatkowe pytania:
 - *Co proponował Polakom książę Mikołaj Romanow?*
 - *Jak autor rosyjskiej odezwy uzasadniał wezwanie?*
 - *Kto odniósłby największą korzyść z podjęcia wspólnej walki?*
 - *Dlaczego państwom centralnym zależało na wyeliminowaniu wpływu propagandy rosyjskiej na społeczeństwo polskie?*
2. W trakcie rozmowy kierowanej nauczyciel przypomina, że podczas I wojny światowej Rosjanie utracili tereny Królestwa Polskiego, które znalazły się pod kontrolą Niemiec i Austro-Węgier. Zwraca uwagę uczniów, że walczące państwa ponosiły ogromne

straty w ludziach w wyniku zastosowania nowych rodzajów broni. Podkreśla, że z tego powodu państwa centralne chciały nakłonić Polaków do wstępowania do armii niemieckiej i austro-węgierskiej – to właśnie temu celowi służył wydany 5 listopada 1916 r. manifest dwóch cesarzy.

3. Uczestnicy zajęć zapoznają się z fragmentem Aktu 5 listopada ze s. 182 podręcznika – po zakończeniu lektury wyznaczone osoby ustnie wykonują ćwiczenia zamieszczone pod tekstem źródłowym. Następnie wszyscy uczniowie samodzielnie rozwiązują zadanie 1. z karty pracy „Sprawa polska w czasie I wojny światowej”. Po upływie wyznaczonego czasu ochotnicy przedstawiają swoje odpowiedzi, a nauczyciel uzupełnia ich wyjaśnienia dotyczące symbolicznego sensu niemieckiej karykatury z 1916 r. zamieszczonej w tym ćwiczeniu.
4. W trakcie krótkiego wykładu prowadzący opowiada o „wielkiej licytacji” w sprawie polskiej, która rozpoczęła się po wydaniu Aktu 5 listopada – należy przekazać wszystkie informacje niezbędne do odpowiedzi na pytania w konkursie, który zostanie przeprowadzony w dalszej części zajęć. Nauczyciel wymienia kolejne deklaracje państw ententy: carskiej Rosji w grudniu 1916 r., Wielkiej Brytanii i Francji w styczniu 1917 r., rosyjskich władz rewolucyjnych w lutym i listopadzie 1917 r., Stanów Zjednoczonych w styczniu 1918 r., Wielkiej Brytanii, Francji i Włoch w czerwcu 1918 r. Podkreśla znaczący wpływ działalności I.J. Paderewskiego na decyzje, które w sprawie polskiej podjęli Amerykanie.
5. Prowadzący dzieli uczniów na pięć zespołów, które wezmą udział w konkursie wiedzy o sprawie polskiej

w trakcie I wojny światowej. Reprezentanci grup losują po kolei zadania ze skrzynki (znajdują się w Materiałach dla nauczyciela). Po głośnym odczytaniu pytań członkowie drużyn krótko się naradzają i formułują odpowiedzi. Pytanie, na które dany zespół nie odpowie prawidłowo, może przejść inna grupa, która zgłosi się jako pierwsza. Po przeprowadzeniu trzech rund nauczyciel podlicza zdobyte punkty i ogłasza, która drużyna zwyciężyła.

Faza podsumowująca

Uczniowie wykonują zadanie 2. z karty pracy, polegające na chronologicznym uporządkowaniu wydarzeń związanych z procesem umiędzynarodowienia sprawy polskiej.

Zadanie domowe

- *Napisz tekst 5-minutowego przemówienia dotyczącego odzyskania niepodległości przez Polskę. Skorzystaj ze wskazówek zamieszczonych w instrukcji (instrukcja znajduje się w Materiałach dla ucznia).*

Fot.: Narodowe Archiwum Cyfrowe

Materiały dla nauczyciela

Krótki opis metody – skrzynka pytań

Skrzynka pytań to metoda, która może być wykorzystywana do podsumowań i powtórzeń większych partii materiału. Konkursowa forma, oparta na zasadach zdrowej rywalizacji, sprzyja utrwaleniu wiadomości, a także zachęca uczniów do sprawdzenia poziomu wiedzy i aktywnego uczestniczenia w zajęciach. Nauczyciel przygotowuje kilkanaście kartek z pytaniami i poleceniami, po czym umieszcza je w pudełku. W zależności od przyjętej formy konkursu uczniowie mogą brać w nim udział indywidualnie bądź drużynowo. Wygrywa ten uczeń lub zespół, który uzyska największą liczbę punktów za właściwe odpowiedzi.

Przykładowe pytania do konkursu wiedzy o sprawie polskiej w czasie I wojny światowej

Jaka instytucja reprezentowała Polaków wobec państw ententy?	Które państwa kontrolowały w listopadzie 1916 r. tereny Królestwa Polskiego?	Które państwa w czerwcu 1918 r. ogłosiły deklarację wersalską w sprawie niepodległości Polski?
Co prezydent USA Thomas Woodrow Wilson gwarantował przyszłej Polsce w 13. punkcie swojego programu pokojowego ze stycznia 1918 r.?	Jakie państwa poparły oświadczenie cara Rosji z grudnia 1916 r. w sprawie utworzenia państwa polskiego z ziem trzech zaborów?	Jaką karę przewidywały władze Austro-Węgier za rozpowszechnianie w czasie wojny propagandowych ulotek rosyjskich tworzonych m.in. w języku polskim?
Jak nazywał się polski polityk, który wpłynął na decyzję prezydenta Stanów Zjednoczonych w sprawie Polski?	Jaką funkcję pełniła osoba, która w sierpniu 1914 r. wydała odezwę wzywającą Polaków do walki u boku Rosji?	Jakie było stanowisko bolszewików w kwestii prawa narodów do samostanowienia? Uznali je czy odrzucili?
Władcy których państw wydali manifest dwóch cesarzy?	Jaki organ we wrześniu 1917 r. zastąpił Tymczasową Radę Stanu?	Z jakim ugrupowaniem politycznym związany był Ignacy Jan Paderewski?
Kto stał na czele zwolenników orientacji proaustriackiej? Podaj imię i nazwisko tej osoby.	Kto stał na czele zwolenników orientacji prorosyjskiej? Podaj imię i nazwisko tej osoby.	Gdzie prezydent USA Thomas Woodrow Wilson wygłosił orędzie, w którym przedstawił 14 punktów swojego programu pokojowego?

Materiały dla ucznia

Instrukcja przygotowania przemówienia

Wyobraź sobie, że reprezentujesz Polskę na konferencji pokojowej w Paryżu w 1919 r. Przygotuj tekst wystąpienia skierowanego do przedstawicieli zwycięskich mocarstw ententy w sprawie odzyskania przez Polskę niepodległości i wytyczenia granic odrodzonego państwa. Wykorzystaj informacje ze s. 180–183 podręcznika oraz wiedzę na temat historii ziem polskich. W uzasadnieniu swojego stanowiska odwołaj się do:

- zaangażowania militarnego Polaków po stronie państw ententy w czasie I wojny światowej,
- wcześniejszych deklaracji dotyczących sprawy polskiej, które zostały ogłoszone przez władze Stanów Zjednoczonych, Francji i Wielkiej Brytanii, a także Niemiec i Rosji (władze carskie i rewolucyjne),
- żądań terytorialnych (jakie ziemie i dlaczego powinny wejść w skład niepodległej Polski).

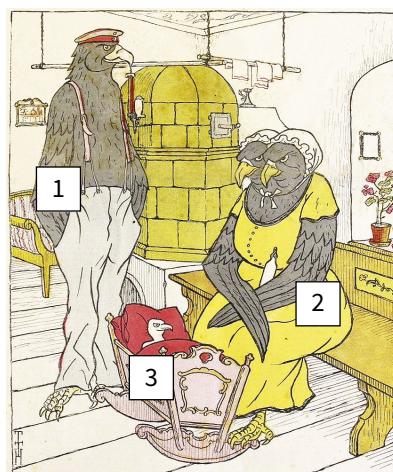
Sprawa polska w czasie I wojny światowej

Imię i nazwisko

Data

Klasa

1 Zapoznaj się z ilustracją i z tekstem Akt 5 listopada ze s. 180–182 podręcznika. Następnie wykonaj polecenia.

Karykatura zatytułowana *Polski orzeł* pochodzi z wydania niemieckiego tygodnika, które ukazało się w 1916 r. po ogłoszeniu Aktu 5 listopada. Do rysunku dołączono podpis: *Oby tylko nie zapomniał, że to myśmy go wysiedzieli!*

a) Wyjaśnij, co symbolizują orły oznaczone numerami 1–3.

- 1 –
2 –
3 –

b) Zaznacz właściwe uzupełnienia spośród odpowiedzi oznaczonych literami A–B oraz cyframi 1–3, tak aby powstało stwierdzenie prawdziwe.

W związku z wydaniem Aktu 5 listopada autor karykatury w sposób symboliczny wyraził

A.	niepokój,	ponieważ	1.	cieszył się, że państwa centralne uzyskają wsparcie polskich żołnierzy, którzy mogli odegrać decydującą rolę w toczącej się wojnie.
B.	radość,		2.	miął wątpliwości, czy w przyszłości Polacy nie wykorzystają okazji do uniezależnienia się od państw centralnych.
			3.	dostrzegał, że Polacy mogą okazać się wiernymi sprzymierzeńcami państw centralnych w walce przeciwko znienawidzonej carskiej Rosji.

2 Ułóż w kolejności chronologicznej wymienione wydarzenia dotyczące sprawy polskiej w okresie I wojny światowej. Wpisz w kratki numery od 1 do 5, zaczynając od wydarzenia najwcześniejszego.

- ☐ powstanie Rady Regencyjnej
- ☐ ogłoszenie deklaracji wersalskiej
- ☐ wydanie Aktu 5 listopada
- ☐ ogłoszenie orędzia przez prezydenta Wilsona
- ☐ ogłoszenie zapowiedzi Mikołaja II dotyczącej utworzenia państwa polskiego z ziem trzech zaborów